

Výstava prezentuje autorské vnímanie diskurzu o fenoméne digitálneho náboženstva alebo mytologickom potenciáli prostriedkov a nástrojov kybernetického priestoru. Umelec vo svojom diele uvažuje o možnostiach prístupu k tomuto výnimočnému javu. Cyklus výstav *Sacral Elementum*.

Tvorba Matúša Lányiho sa pohybuje na pomedzí maľby, konceptuálneho umenia, videa a priestorových intervencií. Pri skúmaní vzťahu medzi sakrálnym a profánnym svetom využíva súčasné vizuálne prostriedky a pomocou nich sa pokúša o vlastnú interpretáciu prienikov tém náboženstva a vedeckého veku. Autor vychádza z bohatého dedičstva lokálneho aj európskeho sakrálného umenia. Nejde však o tradičnú interpretáciu. Skúma a porovnáva ikonologické znaky klasického náboženstva s digitálnym fenoménom a pomocou ikonografického jazyka načrtáva symbolické úvahy o podobe nového typu zázraku pre človeka, ktorý sa vyrovnáva s prudkým nástupom digitalizácie elementárneho života.

Výstava *In Profanum* uvádza dve nosné polohy umelcovej práce. **Prvou je séria veľkoplošných kresieb, realizovaných vo verejnom priestore alebo vo voľnej krajine od roku 2009 až po súčasnosť.** V tejto sérii pracuje s pôdorysmi významných gotických katedrál a prenáša ich do nových priestorových súvislostí. Neskôr tento koncept rozvinul do monumentálnych realizácií v krajine, kde sa pôdorys stáva symbolom kultúrnej pamäti, duchovnej identity a vzťahu človeka k priestoru. Spleť bielych čiar – pôdorys – je tu oveľa viac, než len architektonickým plánom. Je symbolickou stopou minulosti, odtlačkom duchovnej a kultúrnej identity, ktorým autor dáva do nových priestorových i významových súvislostí. Pracuje v mierke 1 : 1. Takto vzniká dialóg medzi miestom, históriou a súčasnosťou, medzi architektúrou, ktorá fyzicky existuje a jej odkazom.

Pôdorysy a intervencie nemôžeme vnímať iba ako výtvarné diela. Sú vizuálnymi esejami o pamäti, identite a kultúrnych hodnotách Európy. Prostredníctvom jednoduchého geometrického znaku – línie pôdorysu – Matúš Lányi vytvára diela s výpovednou hodnotou. Kresby v krajine majú dočasný charakter. Ich zmyslom nie je vytvoriť trvalý objekt, ale iniciovať dialóg s miestom a upozorniť na aktuálne spoločenské či kultúrne témy. Krajina sa v jeho tvorbe mení na veľkoformátové plátno, do ktorého zasahuje minimálnymi prostriedkami, no s výrazným významovým účinkom. Charakteristickým znakom Lányiho intervencií je ich dočasnosť. Umelecké dielo môže po niekoľkých dňoch zaniknúť, no jeho myšlienka zostáva prítomná v pamäti návštevníkov. Sila jeho tvorby sa skrýva v monumentalite myšlienky, nie v monumentalite materiálu. Kresba v krajine sa stáva priestorom stretnutí minulosti a súčasnosti, duchovného odkazu a aktuálnych spoločenských otázok.

Druhou polohou Lányiho tvorby je séria diel, ktorých forma a podoba reflektuje tému **prepojenia náboženstva a digitálneho prostredia**. Ide o diela, ktoré vznikali postupne v závislosti od vývoja v digitálnom alebo virtuálnom prostredí. Nevníma ich z hľadiska technologického vývoja, sústreďuje sa na ich fenomenologický význam a pokúša sa identifikovať podobnosť znakov s klasickým náboženstvom. Zaoberá sa ambivalenciou pojmu mýtu. Mýtu, ktorý existuje v jeho klasickom význame v podobe tradičného mytologického príbehu – to je jeho konvenčné vnímanie a na druhej strane potenciálneho nového mýtu, demonštrujúc odlišný prístup k nemu. Lányi prepája klasický mýtus s digitálnym prostredím operačných systémov, ich hierarchie alebo ich podoby. Ide o diela z cyklu maľieb *Windows* alebo cyklu objektov a inštalácií *Digitálne náboženstvo*. Vzdialenie sa od klasického mýtu spočíva v nanovo prebudovanom ikonologickom prístupe a možno snahy o predikciu vývoja, ktorý by mohol nový mýtus formovať.

Vizuálne signifikantné digitálne prostredie aplikuje napríklad na biblický príbeh *Zjavenia apoštola Jána*. Na plátnach sa tak odohráva príbeh nezvratného procesu deštrukcie „systému“, ktorý však nesie podobu počítačového prostredia. V prípade objektov pripisuje autentickému digitálnemu hardvéru status relikvií alebo drahokamov tvoriacich a zdobiacich liturgický odev, biskupské mitry alebo iné insígnie. Autor tak vytvára náčrt ikonografického systému fiktívneho mýtu.

Táto digitálna poloha je podľa Lányiho inšpirovaná reakciou spoločnosti na akcelerujúci technologický vývoj. Pre súčasného človeka môže predstavovať tento vývoj novú podobu zázraku, ktorý reálne ovplyvňuje existenciu človeka, lebo sa od neho stáva závislým v pozitívnom aj negatívnom zmysle.

PhDr. Dáša Uharčeková Pavúková,
kurátorka výstavy

Matúš Lányi

In Profanum...

Sacral Elementum III.

O AUTOROVI

Mgr. art. Matúš Lányi, ArtD. (*1981, Levoča)
V r. 2000 – 2007 absolvoval magisterské štúdium

a v r. 2017 – 2021 doktorandské štúdium na Fakulte umení Technickej univerzity v Košiciach, na Katedre výtvarných umení a intermédií. Lányi pracuje s médiami ako maľba, objekt, video až po intervencie vo verejnom priestore alebo krajine. Jeho diela sú zastúpené vo verejných i súkromných zbierkach doma i v zahraničí (SNG v Bratislave, SNM – Spišské múzeum v Levoči, Galéria umelcov Spiša v Spišskej Novej Vsi, Stredoslovenská galéria v Banskej Bystrici, Nitrianska galéria v Nitre a iné). V súčasnosti žije a tvorí v Bratislave a v Banskej Štiavnici. Svojou tvorbou patrí k umelcom, ktorí originálnym spôsobom prepájajú duchovnú tradíciu európskeho umenia so súčasným myslením a vytvárajú diela s výrazným kultúrnym, spoločenským i duchovným presahom.

Kurátorka: PhDr. Dáša Uharčeková Pavúková
Odborná spolupráca: Mgr. Lucia Benická – GUS
Produkcia: Mgr. Mária Šabľová – GUS
Grafika: Mgr. art. Ivana Babejová, ArtD. – GUS
Preklady: Bc. Gavin Cowper
Produkcia: Galéria umelcov Spiša – kultúrne zariadenie Košického samosprávneho kraja

Web autora /
Artist website

O výstave

About exhibition